

Štev. 1.

V Ljubljani, dne 5. januarja.

1887.

Iz spominov mlade žene.

Spisal Anton Funtek.

I.

Zivela sem, odkar se morem spominjati, v malem mestu pri teti Ivani. Roditeljev svojih nisem poznala; umrla sta mi bila že v zgodnji mladosti. Z vso otroško zaupnostjo in z vso svojo dušo odklenila sem se nato tete Ivane, ki je odprla srcé in hišo meni, osirotelemu dekletcu. Kakó pač sem ljubila to tiho, nekoliko otožno, takó brezprimerno ljubeznjivo ženo! In kakó pač jokala sem često po noči v svoji sobici, ako mi neka, rekla bi, prirojena upornost in trmoglavost ni dala vselej brž ubogati! Drugo jutro pa je naša Blagota, ženica, stara kot zemlja, a zvesta brezprimerno, nabrala svoj itak že resni obraz v še bolj resne gube ter godrnjala, da je vzglavje na postelji takó sè solzami porošeno! Uzdignila je pač tudi tedaj svoj palec in pomenljivo pokazala ž njim na čelo, ali predrugáčiti me ni mogla. Upornost moja je ostala, ž njo pa je ostalo tudi vse kesanje, vsi tisti nešteti obeti o poboljšANJI, ostal jok, — s kratka:

vse je ostalo tako, kakor je bilo!

Toda bila sem srečna. Ko sem zjutraj zopet uzrla tisti ljubi, nekoliko že nagubani obraz, tiste ljube modre oči; tedaj sem se pač presrečno privila zlati svoji teti in skesana prosila oproščenja. Dà, bila sem srečna, takó srečna, da ne morem povedati.

In srečna bila sem vselej. Zahajal k nama ni nihče, me k nikomur. Svetá skoro nisem poznala več nego toliko, kolikor ga je bilo videti skozi moje okno. Ni me mikal ta svet, mikati me ni mogel radi svoje dolgočasnosti. V sobici svoji imela sem svetišče, imela kraljestvo, kjer sem vladala sama kot kraljica z neomejeno oblastjo. Tod je bilo urejeno vse po mo-

jem ukusu in mojih naredbah: pri oknu visele so lepe bele preproge, poleg okna stala je moja šivalna mizica, nekoliko dalje kratek, lep klavir, na desni strani mehak, modrobarvan divan z okroglo mizico in v kotu moja postelj. Nad divanom viseli sta

podobi očeta in matere, pri oknu nad šivalno mizico pa je žgolel v lični kletki droben kanarček, katerega sem pitala sama. Tako je bilo moje svetišče in nihče se ga ni smel dotakniti.

Naši hiši nasproti sezidali so visoko poslopje, ki je popolnoma zaviralo razgled v daljavo. Oh, s káko jezo gledala sem to poslopje, še predno je bilo sezidano; dà, jokala sem od jeze. Ali nič ni pomagalo; dan za dnem uzdigoval se je više zid in naposled postavili so streho in ravno našim oknom nasproti naselil se je star, upokojen stotnik, ki ves dan ni imel drugega opravila, nego sedeti pri oknu s turško kapo na glavi in dolgo, strašno pipo v ustih. O, kakó strupeno sem v prvem času gledala tega stotnika (čula sem praviti, da je močno gluhi) in s kakó ledenim zaničevanjem sem gledala nanj, ako se je časih ozrl na me in gost oblak dima puhnil pred sé. Če se je pa celó suhotno nasmejal, (imel je to navado, Bog vé odkod), tedaj bi ga bila najraje prebóla s svojim pogledom in pokopala sredi zemlje, da bi mi nikoli več ne prišel pred oči . . .

Tako je bilo v prvem času. Ali pozneje navadila sem se stotnika, navadila tudi onega suhotnega nasmeha in nič več se mi ni zdel tako grd, tako zoprni in prav dolgčas mi je bilo, če sem sedela pri oknu in slučajno stotnika ni bilo nasproti. Ubožec je vendar le, tako zapuščen od vsega sveta in pa tako gluhi. Tako zapuščena bi ne hotela biti!

In prišel je čas, ko stotnika ni bilo več k oknu. Bolan je, tako je zvedela Blagota; leži in hudo mu je. Bolan! tudi bolna bi ne hotela biti. In leži in hudo mu je! Moj Bog, to je žalostno. In bolniki so tako nepotrepljivi, tako hitro jih nadleguje vsak hrup — kaj hrup — vsak šum in jaz ta . . . se svojim klavirjem, ako me je volja, in tako pojem, ako se mi ljubi — — kaj si bo mislil ubogi stotnik?

Nasmejala sem se svoji neumnosti tako glasno, da je stara Blagota v kuhinji prestrašena izpustila posodo, ki jo je ravno pomivala. In teta Ivana je strmeče vzpogledala od pletenja in uprašajoč uprla modro svoje okó na me. Jaz pa sem se smejala, da so mi svetle solze tekle po licih, in nisem hotela nehati s smehom. Dà, kaj si bo mislil ubogi stotnik, ko pojem in igrám na klavir, tá ubogi, gluhi stotnik!

»Moj Bog, taka priprostost!« dejala je stara Blagota, ko sem jej razložila svoj smeh, in godrnjaje pobrala je čepinje po tleh; teta Ivana pa ni dejala ničesar, nego samo zmigala je z ramami.

Ali žal mi je bilo, da sem se smejala. Saj sem se prav za prav smejala le radi stotnika. In ko sem pozneje séla h klavirju, igrala sem tako tiho in pela tako tiho, kakor bi se res bala, da sè svojim igranjem in petjem nadlegujem bolnega moža tam nasproti . . .

In teden dni pozneje je umrl. Prehudo mu je bilo in preselil se je na boljši svet. In ko so ga nesli iz hiše, stala sem pri oknu in molila sem za njegovo dušo. Bil je vendar le ubožec, zapuščen od vsega sveta! Nihče ga ni ljubil, on nikogar; pipo samo imel je v čislih. S kájo preganjal si je dolgčas in v goste oblake zavijal je svoje spomine . . . Naj počiva v miru!

Njegovo stanovanje pa je ostalo prazno dolgo časa! In jezila sem se, da se nihče ne naseli nam nasproti. Saj je vendar preveč dolgočasno tako, ako človek nikogar ne vidi iz svojega okna. In naposled: čemú so sezidali to hišo in mi ž njo zaprli razgled, ako nihče ne stanuje v njej? Srdito obrnila sem se od okna ter šla v kuhinjo k teti Ivani in Blagoti.

»Nikogar ni,« dejala sem nestrpno in pristavila lonec k ognju, ki ga je Blagota napolnila z vodó. Potem pa sem ostala pri ognjišču.

»Koga ni?« vprašala je teta Ivana in se na pol obrnila k meni. Blagota pa ta pot ni rekla ničesar. In to jezilo me je še bolj, da se vsi ljudje ne jeze z menoj.

»Tam nasproti ni nikogar,« odvrnila sem razdražena.

»Oh, ti moj ljubi Bog!« zaklicala je nato Blagota in prostrla roke z neskončnim strmenjem, »taka priprostost, pa taka priprostost! Za Boga, Olga, saj vam je že sedemnajst let in pri teh letih — —«

»Nu, in pri teh letih?« dejala sem jezno ter zrla jej v tiste sive strmeče oči. »Kaj je pri teh letih?«

»Pri teh letih je vsakdo že kolikor toliko pameten,« odvrne ona z velikim poudarkom. »Ali vi, vi — —«
Jok me je silil.

»Torej niti jeziti se ne smé človek, ako mu je sedemnajst let,« dejala sem z jokajočim glasom, »in niti nejevoljen ne smé biti! O, to je dobro, to je zares prekrasno — —«

»Ali, Olga, ti si zares nespametna,« pouzame teta Ivana resno, dočim Blagota vsa osupla in še vedno s prostrtimi rokami gleda na me. »Kaj hočeš vendar? Kaj bi dejal kdo, če bi te slišal?«

»Nič,« dejala sem uporno kakor dete, »nič,« dejal. Pa le povejte, teta Ivana, in ti tudi, Blagota, ali ni to dolgočasno, ko ne vidim nikogar in nikamor iz svoje sobe, ko — —«

»Ljudi hodi dosti po ulicah,« odvrne Blagota malomarno.

Le jedno trentje bila sem osupla.

»Dà, po ulicah,« odvrnem potem hitro, »pa tam nasproti ni nikogar. In čemú stoji tam hiša? Čemú so nam zaprli razgled, ako nihče ne stanuje v njej? In zakaj nihče ne stanuje, ko je vendar — —«

»Dovolj še niso suha stanovanja,« dé Blagota zopet s tistim suhotnim in malomarnim glasom, ki me vselej spravi v jezo. »Bodo že prišli, ne bojte se, Olga, še dosti jih bo.«

»Ali,« dem jaz vsa srdita, »stotnik je tudi stanoval v hiši in zakaj bi drugi ne?«

»Dà, stotnik,« odvrne Blagota. »Ta stotnik vam roji po glavi! Ubožec! Morda si je ravno v tem stanovanju nakopal svojo rano smrt. Trden itak ni bil, ko se je priselil. Ali trmast je bil in svojeglav, kakor vi, Olga! Nič si ni dal dopovedati, to je. In zdaj je mrtev, zdaj je dobro. Le zapomnite si, Olga — ali za Boga, kaj delate?« uskliknila je zdajci in mi potegnila iz rok kuhalnico, s katero sem nevedoma brodila po žarjavici. »Moj Bog, moj Bog, Olga, ne bodite tako nespametni. Včeraj še le sem jo kupila in zdaj ste jo zasmodili. To je zares križ z vami.«

Sram me je bilo in kri mi je šinila v lice. Še nekaj časa sukala sem se po kuhinji, potem pa sem dejala, da imam opravka s šivanjem in šla sem v svojo sobico.

Zunaj pa je neprenehoma godrnjala Blagota in se jezila na me. Vsako besedo sem čula, kajti Blagota nima navade, da bi govorila tiho.

»Le zapomnite si, teta Ivana« (Blagota moje tete ni nikoli drugače nazivala) »iz tega deteta ne bo nikoli nič prida. To je še vedno tista vihrasta stvar, kakor pred desetimi leti, in trmasta je, da nič takega. Moj Bog, saj sem bila tudi jaz mlada časih, ponorela sem rada, uporna sem bila tudi časih, ali pri sedemnajstih letih bila sem pametna. Prav pametna. Toda Olga? Ali se jej pač pozná, da ji je sedemnajst let? Moj Bog, taka priprostost!«

Kaj jej je odgovorila teta Ivana, tega nisem več poslušala. Ali Blagota je še dalje godrnjala po kuhinji in srdito prestavljala svoje lonce in posode, kot da bi se hotela nad njimi znositi. Jaz pa sem se smejala v svoji sobi, šivala nekoliko, pela nekoliko in igrala, ali navzlic temu mi ni bilo nič kaj po volji, da me ima Blagota za tako priprosto, vihrasto in svojeglavo. Kaj pa sem naposled storila takega, da bi zaslužila take pridevke? Jezila sem se, da ni nikogar nasproti, ali jezila sem se iz dolgega časa; kuhalnico sem zasmodila nevedé, pa to se lahko vsakomur primeri in zato še ni treba, da bi bil človek priprost in vihrast. Sploh pa ni treba, da bi bil vsakdo tak, kakeršna je naša Blagota! —

Lep, gorak dan je bil tistega popoldné. Brala sem nekoliko, ali dolgočas mi je bilo. Odprla sem okno in gledala na ulice. Kakšen dolgočas povsod! Tiste puste obraze sem videla, katerih se tako hitro naveličam: mimo naše hiše stopal je ravno strogi gospod sodnik s tistimi velikimi očali na nosu in zamišljen in dolgočasno gledal pred sé; potem je prišel tisti suhotni pisar, katerega nisem nikoli videti mogla in sukala neizogibno svojo paličico v roki; pred svojo prodajalnico pa je slonel tisti dolgočasni Peter Osat, pri katerem naša Blagota kupuje in kateri me vsikdar tako čudno gleda, da ne morem prenašati njegovega pogleda... In drugega ni bilo nikogar videti. Radi teh ljudi pa naj bi slonela pri oknu in radi njih zrla naj bi na ulice? Jezno zaprla sem okno in obrnila se na stran...

V tem hipu pa ugledam ljubega svojega kanarčka, ki me je tako ljubeznjivo gledal z zvestimi svojimi očesci. »O ti uboga živalica!« dejala sem pomilovaje, »tebi mora tudi dolgočas biti, ko si tako sam v svoji kletki in, ubožec ti! ničesar ti še nisem dala od zjutraj!«

Prinesla sem mu vode v posodico in uzela košček sladkorja, da mu ga dam v kletko. Pri tem ozrla sem se slučajno na nasprotno hišo, na okno pokojnega stotnika in s prestrašenim usklikom izpustila posodico in košček sladkorja. In zopet oglasila se je teta Ivana iz svoje sobe in stara Blagota pogledala je nejevoljno pri kuhinjskih vratih. Ali jaz nisem mogla obrniti očesa od nasprotne hiše. Moj Bog, kaj je to? Ali je ustal pokojni stotnik iz svojega groba, da zopet sloni tam na oknu s tisto rudečo turško kapo in tisto dolgo pipo svojo?...

Ničesar nisem mogla reči. Samo stekla sem k teti Ivani in osupla kazala na nasprotno okno.

»Ali vidite?« dejala sem naposled brez sape, »ali ga vidite? Stotnik je ustal iz svojega groba in se vrnil v svoje stanovanje!«

»Ali, ljubo dete!« dela je teta Ivana malone prestrašena, »Olga, kaj ti je?«

Stara Blagota pa je zopet nekaj mrmrala o neskončni priprostosti moji, vendar ni si mogla kaj, da ne bi prišla bliže in se ozrla na nasprotno hišo.

»Nespametno dete,« rekla je potem jezno in s svojim kazalcem pomenljivo pokazala na čelo, »kaj govorite o stotniku, kateri mirno počiva v svojem grobu? Ali to je: nekdo je zopet prišel stanovat v stotnikovo stanovanje; lep in mlad je videti.«

»Tako?« dejala sem neverjetno in plašno pogledala na nasprotno hišo. Menila sem vedno še uzreti tisti šiljasti, nagubani obraz stotnikov, ali uzrla sem zares nekoga drugega. Star ni bil; če je bil lep, tega v prvem trenutju nisem vedela; samo gosto, črno brado je imel in temen obraz, na laseh pa rudečo kapo in dolgo pipo v ustih.

Ljubeče privila sem se teti Ivani.

»Ne zamerite, ljuba, zlata teta,« dejala sem, »če sem vas prestrašila. Saj vidim, da sem res tako priprosta in nespametna, kakor bi bila — ne ne, ní res!« uskliknila sem hitro, videč, kako Blagota s hudobnim smehom prikimuje mojim besedam, »ni res, Blagota! Samo prestrašila sem se, kakor bi se bil vsakdo, če tudi mu ni baš sedemnajst let. Pa kako mu je podoben! Baš taka pipa, tista rudeča kapa, ves je tak, samó —«

»Kako pak!« meni Blagota s tistim sitnim svojim smehom. »Pametni bodite, Olga, in ne primerjajte mladega moža s stotnikom, šestdeset let starim. To je. Kako neki mu je podoben, rada bi vedela, ne?«

Premišljevala sem, kaj bi rekla, ali nič pametnemu nisem se domislila. Jezilo me je, da Blagota prav pravi.

»Nu,« dejala sem počasi, »menila sem, da tista dolga pipa —«

»To je vsekako nespodobno od mladega moža,« pa mi Blagota odločno seže v besedo, »da s tako pipo sloni na oknu. In tak gosposk človek! Se vé, pri stotniku je bilo to drugače; on je bil star, sam, njemu ni bilo mari, kaj ljudje govoré o njem, to je. Ali ta, ta bi pač moral premisliti, kaj bodo govorili.«

»Nu, kaj?« dejala sem najivno in teta se je lahko nasmejala.

»Oj, kako ste nespametni, Olga! Kaj vem jaz, kaj bodo govorili? Ali lepo ni to, pravim še jedenkrat. Navada ni taka. To je. In tista rudeča kapa! Kje se dobí v našem mestu mlad gospod, da bi nosil tako kapo? Mari Tilen Volk, mari Vojteh Suša, mari Peter Osat? Ali kaj vam jih bom naštevala, saj škoda besed! To so vsi prav pametni mladi gospodje in kaj takega se niti v sanjah ne domišlujejo.«

»Toda povej, Blagota,« rečem jaz s smehom, »ti moj ljubi Bog, kakšen neki bi bil gospod Peter Osat s tako kapo in tako pipo? To bi bilo zares prekrasno: Peter Osat, pa s pipo v ustih in turško kapo na glavi — —«

Nasmejala sem se tako presrčno, da se je celo Blagoti prikazal lehen nasmeh na velih ustnih, seveda le za hip, kajti precej zopet zrla je resno in strogo.

»Peter Osat je jako pameten gospod,« dejala je, dočim je teta Ivana nepremično zrla na nasprotno okno, »pameten je in vam, Olga, se pač ne spodobi, da bi tako govorili o njem. Ničesar mu niso zapustili roditelji, ničesar ni imel on, ko je začel svojo trgovino, in sedaj, le pogledjte! Take izloge nima nihče v mestu in tako do brega blagá ne dobite nikjer drugej; to je.«

»Dà, dà!« segla sem jej v besedo, »saj verjamem, da je tako. Ali ne zanima me nič ta Peter Osat in ničesar nečem slišati o njem. Prav ničesar nečem več slišati.«

Kaj je godrnjala Blagota, tega že nisem več poslušala, kajti z veliko pozornostjo gledala sem tujca na na-

sprotnem oknu. Še vedno slonel je tako, kakor sem ga prvič zagledala, in gost dim puhal je iz svoje pipe, da še obraza nisem mogla na tanko videti. In vender bi bila tako rada poznala moža, ki me je bil tako prestrašil! Ista Ivana se je za nekoliko časa obrnila od okna in jela plesti; videla se mi je bolj bleda, kakor po navadi, ali rekla ni ničesar. Jaz pa sem zrla tujca in neskončno mi je bilo povšeči, da zopet nekdo stanuje v nasprotni hiši. Povšeči tudi, da je mlajši in lepši, nego pokojni stotnik sè svojo turško kapo, dolgo pipo in tistim suhotnim smehom na velem, šiljastem obrazu! — —

(Dalje prihodnjic.)

Bolnik.

I.

Megla pade na ravnine,
Meni toga na srcé;
Megla iz ravnin izgine,
Žalost iz srcá ne gré.

Z glavami majó sosedi,
Šepetajo si v uhó:
»Kaj mu je, sam Bog ga vedi,
Da umira nam takó?«

Črv strupén se vgloda v deblo,
List in cvet se mu suší;
Mene bode pa pogreblo,
Kar tu notri me morí.

II.

Dobre starke umne glave,
Ki poznajo sto rastlin,
Silijo mi lečne trave
In rešilnih korenín.

»Hvala, mamke, za vse trude,
Hvala vam za vsako bil;
Vender ne bodite hude,
Če ne vsprejemem teh zdrávil.

Res rodijo naše gore
Lečnih cvetov sto in sto;
Mene pa rešiti more
Ena rožica samó.

K tej pa pot ne gre nobéna,
Večno brezno zeva vmes,
In ne most ne brv lesena
Oh nikjer ne pne se čez.«

Nezvan.

Hrvaški spomini.

Spisal J. Trdina.

(Dalje.)

ploh so trdili o hrvaški deželi naši ljudje, da je mnogo rodovitejša in toplejša nego naša, ali da ni tako krasna, prijazna in kratkočasna, kakor je kranjska zemlja. »Na premnogih (?) krajih razprostirajo se dolge in široke ravnine, kodar bi se naredilo lahko najlepše polje. Namesto njiv pa vidi

človek marsikje le pusto hosto in grmovje, da izpreletava popotnika strah in groza po belem dnevu. Misli si, da bo skočil zdaj zdaj iz gošče kak razbojnik z bodalom in nabitim samokresom. Taka strahota se pripeti resda malokdaj, ali dostikrat plašili in ustavljali so nas Cigani, katerih se vlačijo brezštevilne druhali po teh samotnih dobravah. Skoraj nikoli nas ni srečala kaka živa krščan-

ska duša. Mimo nas preganjali so se ali divji ciganski roji ali pa so se plazili potuljeni judovski krošnjariji in drugi neznani obrazi, ki so nas bolj strašili, nego obveselili. Pa če prav smo se namerili na poštene domačine, ni nas udobrovoljilo društvo njihovo, ker so bili jako malobesedni in vsi nekamo zamišljeni in potrti. Ti otorbani golosrajčniki smrdeli (?) so vselej po luku, česnu, kumarah ali slanini (!), kar ne prija kranjskim nosovom, ki niso vajeni takim hudim dišavam. Kadar smo dospeli kje na prostorno polje, nismo zapazili nikjer tiste prijetne izpremenljivosti, ki nas je zamikala v domačem kraju, v dolenjskem rajju. Pri nas se potežejo in križajo na vse strani gladke, bele ceste, katere vežejo pogostoma ljubke, z grivino obrasle stezice. Na Hrvaškem pripravna je za hojo jedina velika cesta, ako je dobro povožena, ali gorje ti, če moraš korakati po nji, kadar jo naspó z rog-ljatim, ostrim kamenjem. Stranski potje pa niso menda nikoli za rabo, ker so vsi razrovani, grapasti in kota-

njasti. Če ne gledaš zmirom v tla, izpodtakneš se lahko o vsaki stopinji. Ako postojiš in se začneš ozirati, ne naslaja ti očesa in srca pestra podoba, katero ti kaže polje na Kranjskem. Pri nas ima malone vsaka njiva svoj sadež in posevek, svoje cvetje, svoje zelenilo; na Hrvaškem pa ti štrli proti jeseni koruza na desni, koruza na levi, koruza pred tabo in za tabo, do koder ti oči dosežejo. Komaj se nekoliko oddahneš, zapazivši med njo skrito zelje ali krumpir, vidiš deset korakov dalje zopet koruzo in potem celo četrt ure nič drugega nego vedno isto plodonosno in blagodatno, ali strašno dolgočasno koruzo. In kadar prideš v kako vas, želiš si skoraj nazaj te koruzne poljane, kajti te naudajejo hrvaška kmetiška prebivališča še z mnogo večjo otožnostjo in puščobo. Ob cesti raste vrbovje, pod njim pa zijajo dolge, grde jame, polne blata, mlakužaste vode, žalujočih skukov in regljajočih žab. Noge te neso mimo navlečenih dvorišč, zanemarjenih vrtov, redkega, slabo gojenega drevja, mimo podrtih ograd, razpokanih in razpadajočih se poslopij, mimo jednoličnih, bornih hiš, koč in kočmurjev, na katerih ne ugledaš nobene svetle barve, nobenega lišpa, nobene udobnosti, nobene prijazne oblike in poprave. Ako ni baš nedelja, vidi se človeku, kakor da bi bila pomorila prebivalce kaka kužna bolezen. V selu vlada mir in tišina kakor v puščavi. Le malokje pomoli se izza hišnega ogla brkata, moška glava ali hiti s kablom po vodo kaka resna ženska podoba, ki te pozdravi, ali te ne pogleda. Celó hrvaški otroci menda ne znajo ni jokati ni vriskati, kajti ne slišiš kdaj v vsi vasi nikjer rezkih njihovih glasov. Sam Bog ve, kod se skrivajo ti čudni hrvaški kmetje! Kdor ni posebno srečen, ne vidi jih nikoli po več skupaj. Tem bolj pa se razkazujejo in šopirijo vesele njihove živali. Ne le po dvorih, vrtih in griviščih, ampak tudi po vsem polju, po vseh spašnikih in travnikih, po vseh sečih, mlakah, tokavah, logih in gozdovih pasejo, pojajo in glasijo se kokoši, race, goske, purani, ovce s kozlom, kobile z žrebeti, sloke buše, koščeni, močni voliči in na pol divji prasiči. Kjer raste hraščina, gabrina ali bukovje, naselila se je gotovo cela čreda rijočih, krulečih in popadajočih se svinj in njih mnogobrojne, drobne zalege. Treba ti se varovati, da jih ne razdražiš in razkačiš, kajti bi se ti utegnulo slabo goditi, ko bi se zadrevile za tabo te nemilosrdne zveri — ni s palico ni z orožjem ne bi se jim mogel braniti uspešno.

Tako čmerikasto in kdaj še huje opisovali so mi slovenski rojaki hrvaško deželo in take čudne reči pripovedovali so o nji tudi doma. Slika njihova ne ujema se z resnico, ker je presplošna, ker ne riše nič krajnih ugodnosti, kakor da bi jih ne bilo, neugodnosti pa pomnožuje in preveličuje. Podoba posameznih žalostnih in neprijaznih sel in prizorov ne sme se podtikati vsi hrvaški domovini, ki je prebogata z vsakaterimi lepotami in dražestmi. Puščobne strani nahajajo se tudi v Italiji in Franciji, ali zaradi njih ni trdil še noben razumen človek, da sta ti dve deželi grdi in nepriljudni. Sodba prostega ljudstva je o takovih stvareh malokdaj pravična in korenita. Vedno slika samo z dvema barvama: zanj je vse ali belo in svetlo ali pa črno in mračno. Tudi treba pomisliti, da so ti strogi kranjski kritičarji poznali z večine le zagrebško županijo, okraj med Kolpo in Savo

do Zagreba ali Siska. Z redkimi izimki niso hodili nikdar niti po veleromantičnih in slikovitih, niti po ljubkih in rajskih pokrajinah, ki se vidijo v Zagorju, v sedanji reško-modruški županiji, v slavonskem pogorju, na Fruški gori i. t. d. Vsigdar pa se je zasvetil obraz slovenskemu delavcu in obrtniku, kadar sta mi jela praviti o hrvaških gradovih in mestih, zlasti o neprehvalni metropoli trojedne kraljevine. Graščake pouzdigujejo naši ljudje najbolj zato, ker jim se ne zdi škoda vina, kakor kranjskim velikašem. Dobro pijače dobivali so pri njih boje toliko, kolikor so sami hoteli. Pogostoma dajalo jim se je tudi mesó. Ali isto tako omenjajo radi veliko skrb, katero imajo ta hrvaška gospoda za vrte in vinograde svoje in za pridobitev in vzrejo lepe živine. Nad vse ine graščake in bogatine priljubil se je slovenskim služabnikom Vranicanijev rod, kateremu so izpremenili ime v »Vran-car«. Priljudnost, pravičnost in darežljivost njegovo hvalili so mi soglasno vsak pot, kadar smo se o njem menili. Nekateri dolenjski znanci moji služili so za hlapce na graščini starega barona Ravha takrat, ko poznejši ban L. R. ni bil še oženjen. Razkladali so mi, kako silno sta se oba brigala za gospodarstvo. Tudi pri Ravhu imeli so pošteno plačo in hrano. Tako dobro ne bi se jim bilo godilo pri nobenem kranjskem graščaku. To jim se lahko verjame; vsaj na Dolenjskem kuha se na graščinah poslom in najemnikom malone povsod slabše nego v kmetiških hišah. —

Ni čudo, da slavé Kranjci hrvaška mesta. Največ rodilo se jih je na Dolenjskem. Ti so videli tudi doma človeška naselišča, ki so se zvala »mesta«. Ali vsa so bila tako revna in nezatna, da se niso razlikovala dosti od večjih župnih vasi. Kostanjevica, Višnja gora, Črnomelj niso se mogli kosati po imovitosti in prijetnem društvenem življenju niti s hrvaškim trgovom Samoborom. V Novem mestu živelo je tisto dobo komaj kakih 1600 duš. S Karlovcem ni se moglo skušati ne po velikosti ne po lepoti, a še menj smela se je primerjati novomeška trgovina h karlovški ali siški. Glavna trgovska žila šla je resda tudi skoz Novo mesto, ali prebivalci se niso znali nič prav ž njo okoristiti. Pred l. 1848. imeli so mnogi gospodarji zmirom po več stotin goldinarjev gotovine. Ti skromni novci pa so se sčasoma porabili in se niso nadomestili z novimi, ker so se zaslužki silno skrčili ali pa tudi popolnoma usahnili. Razcvela se je samo jedna »obrtnost«, ki je bila pa jako sumnjive vrednosti, — strastno kvartanje! Samodržno vladali so v tem mestu birokrati, ki so kratkočasili in osrečevali občinstvo s sreditimi paragrafi, z ginljivimi pripovedkami o avansovanju in službenem potovanju in z gostimi rubežnimi. V Karlovcu pa so prvakovali bogati trgovci, ki so dajali obilen zaslužek vsaki delavni roki. Zlati vek bil je minil tudi njim, ali ostalo je Karlovcu še dovolj denarja in dobre volje, da je razvil in si ohranil svobodno in prevešelo društveno življenje, katerega so se udeleževali vsi stanovi in tudi čestiti očetje franjevci z živoglavimi svojimi dijaki. Karlovškega humorja ni mogla posmoditi niti slana Bahove vladavine. Kruto pregnan z vseh javnih mest ošnoval si je nepredobitno novo trdnjavo in središče v glasovitem »trinajstem čehu«, ki je delal toliko pregla-viće zloglasnemu tevtonskemu nadmuftiju in oberkulturi

tregerju Švabu. Ne tajim, da sem nekoliko osupnil, ko so mi zatrjeli rojaki do malega soglasno, da jim ugaja hrvaška stolica dosti bolj nego slovenska. Zagreb jim se je zdel lepši in prijaznejši. Jaz sem vedno mislil, da si je prisvojila naša Ljubljana pristnejšo podobo pravega mesta, ker je dogotovljena malone do zadnjih koncev in zidana veliko bolj enakolično in pravilno nego Zagreb z ogromnim, na pol praznim svojim prostorom in z razpotegnenimi svojimi ulicami, v katerih so se čredile pred 30 leti povsod na jako neprijeten način visoke hiše z nizkimi kočami in kočicami. Ljubljana ima tudi to odliko, da se dviguje pred njo, dasi precej daleč, dolga vrsta čudovitih slovenskih alp in da jo opasuje prekrasen venec ličnih, imovitih, malim mestom podobnih vasi. Kak Zagrebčan bi mi seveda lahko ugovarjal: Istina je, da nas ne oduševlja pogled snežnih planin in ne razveseljuje sveži venec bogatih sel, zato pa nam je podarila priroda plodno raván, vinorodne gorice, prisojna, z vrti in gaji obrasla brda, divna šetališča, celo morje zelenja in cvetja, kamor pogledamo; človeška umetnost pa je dodala tem krasotam stolno cerkev sv. Štefana in — Maksimir! Mora se priznati, da tekmuje Zagreb s tem Maksimirom svojim in s stolno cerkvijo zmagovito ne le z Ljubljano, ampak tudi z mnogo večjimi mesti in celo z marsikatero evropsko prestolnico. Če pa pozna Zagrebčan Ljubljano našo bolj na tanko, mogel bi nam zabrusiti še ostrejši odgovor: Istina je, da mi nimamo vaših slavnih alp in po mestno nališpanih vasi, ali zato pa nas je obvaroval usmiljeni Bog, da nimamo niti neznane ljubljanske močvare, niti zadušljive ljubljanske megle, niti grozovite ljubljanske zime, niti strupenih ljubljanskih svetohlincev in svetohlink, niti duhomornega ljubljanskega birokratstva, niti neozdravne ljubljanske pospanosti in malomarnosti za narodno čast in narodne svetinje. Jako me je zanimalo, ko sem zapazil, da prosti moji rojaki povelečujejo in blagrujejo Zagreb radi svojstva, brez katerega si tudi ruski narod ne more misliti lepéga mesta. Ljubljana ni jim prijala zato, ker so v nji premajhni trgi in pretesne ulice. Hiše stoje marsikje zbite v jeden kup, med njimi ni narednih prehodov ali so vsaj preozki. Dostikrat človek ne ve, kje se končuje jedna in začenja druga. Okoli majhnih, nesnažnih in vlažnih dvorišč štrli po več nadstropij, ki so vsa natlačena z ljudmi. Med strehami vidi se komaj pedanj (!) neba. Skozi ta stisnjeni razklep ne more dospovati dovolj svežega zraka za toliko dihaajočih prs; srednji in najboljši del mesta ima sploh premalo svetlobe in svobode. Zagreb pa so si osnovali Hrvati bolj na široko, diha se v njem prosteje, hodi se lahko in zložno po vseh ulicah in koncih. Če greš na kako veselico, uživaš jo na zraku in na svetlem, ne pa v tako temnih in zaduhlih hramih, kotih in rupah (!), kakor v Ljubljani. Solnce sveti prijazno vsem hišam, vsem prebivališčem. Če pa prisije v Ljubljani kak žarek na hodnik ali steno, zmatrajo ga ljudje skoro za čudo in ga kažejo nekako ponosno menj srečnim sosedom svojim (!). Baš zato drže se Ljubljančani tako kisló in černo (!), dočim korakajo Zagrebčani čili, vedrih lic in dobre volje po prostornih svojih trgih in ulicah. V Zagrebu živi se veseleje in srečneje nego v Ljubljani, ker ga prešinjajo in okrepujejo solnce, zrak in svetloba. Tudi ta sodba

dokazuje pristranost rojakov naših, toda ta pot na slavo Hrvatom,

Ali treba je, da dovršim dolgo svoje pripovedovanje o Slovencih, katere je zanesla med brate naše usoda in revščina. Rekel sem, da bom omenil o njih le »kaj malega«, zdaj pa mi se je razširila ta razprava že čez več pol. Tako se bo godilo najbrž tudi drugim, ki bodo pisali spomine svoje. O domačinih govorimo vselej laže in obilneje nego o sorodnikih, ker imamo gradiva na izbér. O »Kranjcih na Hrvaškem« shranil sem si tudi stare zapiske, koje sem dogotovil še za Bahove vlade. O njih torej ne pišem na pamet in le iz spomina. Tu pa tamo izpremeniti mi je bilo kako zastarelo obliko, izbrisati ali dodati kako besedo in posel bil je zvršen brez zamudnega preišljevanja. Te zapiske sem začel pred 27. ali 26. leti priobčevati v »Novicah«. Uredništvu zdeli so se menda preobširni; jelo mi je razne reči izpuščati, kar me je napotilo, da sem nadaljevanje ustavil. Rojake, ki so se doselili na Hrvaško, pa opisujem rad še iz nekega posebnega razloga, ki ga ne smem premolčati. Videli smo, da je slovenski vrtnar Janez izpodrinil nemškega vrtnarja in osramotil tujega sprednika z izredno svojo porabnostjo in privržnostjo. Isto more se trditi tudi o drugih naših zemljakih. Vsak delaven Slovenec, ki pride na Hrvaško, zagradi pot Nemcu, zasede mesto, kamor bi se posadil brez njega kak inorodec, najbrž nevarni Nemec. Hrvati živeli so nekđaj sploh in zadovoljno v patrijarhalnih svojih zadrugah. Ker je pripadala vsakemu udu pravica do zemlje, ni trebalo nikomur služiti na graščinah ali se hraniti v mestih z rokodelstvom, obrtjo in trgovino. Te stroke narodnega gospodarstva osvajali so torej tujci, ki so se zbirali radi njih kupoma v hrvaških mestih. Bilo je med njimi mnogo Nemcev in Judov, še več pa Slovencev, hodečih na vse strani »s trebuhom za kruhom«. Slovenci so dajali tudi posle in najemnike hrvaškim graščakom. Rojaki naši so se brzo udomačili, hrvaškemu jeziku naučil se je že prvi rod, otroci zmatrali so mu se že za čiste Hrvate, in po pravici, ker slovenski niso znali več govoriti. Slovenci so tedaj preskrbovali in pomnoževali hrvaški narod z domačimi rokodelci, obrtniki in slugami. Brež njih razlila bi se bila nemška poplava tudi po zapadni polovici hrvaškega kraljestva na isti pogubljivi način, kakor se je na pr. po Slavoniji. Gospoda, mestna in deželska, potrebovali so družine, spretnih rokodelcev in obrtnikov. Ker jim niso dohajali iz domačih zadrug, morali so sprejemati in podpirati z naročili svojimi tujce. Slovenci bili so jim ljubši od inih ne le zato, ker so govorili sorodno narečje, ampak tudi zaradi večje pridnosti, pokornosti, ponižnosti in porabnosti. Pred 20 leti pokazalo se je v Slavoniji, da nemški delavec ne more tekmovati s slovenskim. Nekateri graščaki in podjetniki poklicali so v šume nemške drvarje. Mnoge morali so odpustiti že prvi teden, ker zaradi slabotnosti svoje niso mogli zmagovati teškega truda. Ostali pa so bili tako neposlušni in nemarni, da so na koncu meseca gospoda zapodili tudi njih ter jih zamenili z močnimi, pridnimi in vestnimi Kranjci. Bral sem pred 18 leti več listov, katere je pisal na Dolenjsko Nemec Pfajfer. Takrat je moral biti grajski upravnik ali pa zastopnik kake trgovske družbe; pozneje sem čital v

novinah, da si je kupil svojo graščino. Pel je v vseh pismih tako hvalo našim delavcem, kakeršne gotovo niso čuli nikoli v svoji domovini. Vabil jih je v slavenske gozde, obetáje službo in dobro plačo vsakemu Kranjcu, ki pride k njemu. Kar je rekel, ni oporekel. Gospod je bil povse zadovoljen z rojaki našimi in rojaki naši isto tako z gospodom. Poštenosti in dobrote njegove še zdaj niso pozabili; dal je marsikateremu še boljše plačilo, nego sta se pogodila. — Po takem bo vsak čitalec lahko razumel vroče moje simpatije za Slovence, ki so služili in služijo na Hrvaškem. Zmatram jih za vrle narodne borilce, ki nevedé odbijajo ustrajno in uspešno naval sovražnega ljudstva od bratovske nam dežele. Odkar so se začeli po razpadu zadrug tudi Hrvati čim dalje bolj baviti s trgovino, obrtmi in vsakim drugim delom, niso jim »Kranjci« več tako nujno potrebni, ali za prejšnje čase bila bi velika krivica in grehota prezirati ali zani-kavati zasluge njihove. Kakor nekdam na Hrvaškem, pozdravljam zdaj na Dolenjskem s posebnim veseljem vsako društvo, v katerem sede možje in mladeniči, ki so živeli in se trudili kaj časa v trojedni kraljevini. Radostno slušam njih zgodbe, izkušnje in opomnje in nabiram zanimljive njihove biografije. Te vekopise porabil bom o priliki v »Hrvaških spominih«, nekoliko pa jih bom uvrstil med tiste bajke in povesti, katere so mi narekovali o sebi predragi Gorjanci, kadar sem jim počival sladko v zelenem naročju ali pa se izprehajal po senčnatih dobrih njihovih, oziraje se na nesrečno domovino slovenskih in hrvaških bratov.

Z rojaki se poslavljam, ali ne za dolgo, videli se bomo zopet še to leto (1855) v toplem Primorju. Na vrsto dohajajo v opisu mojem Hrvati. Severozapadni del trojedne kraljevine (županije zagrebska, varaždinska in križevska) pripada do zadnje vasi kajkavcem. Kajkavska so tudi mesta Zagreb, Varaždin, Koprivnica, Križevci, Karlovec in Sisek. Z večine nahajajo se v njih resda tudi štokavske naselbine, ki so nekoliko znamenite po imetku in ugledu svojem, ali po številu jako neznatne. V vseh cerkvah pridigalo se je pred 30 leti po kajkavski, na pismenem štokavskem jeziku oznanjevala se je beseda božja samo dijakom srednjih učilišč. Takrat se niti narodna gospoda niso bili še poštokavili: med sabo pomenkovali so se najrajši po latinski in po kajkavski. O gosposkih stanovih govoril bom pozneje. Najprej nakanil sem reči katero o kmetih, ki so ostali do današnjega dne po narečju in vseh običajih svojih mnogo čistejši kajkavci, nego smo mi Slovenci. Ta posel nikakor ni tako lahak, kakor se zdi marsikomu, ki se ni bavil nikoli z etnognozijo. Jaz moram priznati kar naravnost, da mu nisem kos, kajti sem živel in občeval premalo s temi poljedelci, da bi mogel narisati o njih dovršeno in dobro sliko. Na Dolenjskem sem bistro pazil in marljivo poupraševal 15 let, kako se vede prosto ljudstvo naše domá, na delu, v cerkvi, ob veselica, godiščih, sejmi, v uradih i. t. d. Spoznal sem mu nekatero svojstvo, ali premnoge črte v značaju njegovem so mi še zdaj tako nejasne in dvojbene, da ne bi mogel izustiti o njem nikake korenite sodbe.

(Dalje prihodnjíč.)

Ecce dolor! —

Aj, zde leži zem ta před okem mým slzy ronícím,
Někdy kolébka, nyní národu mého rakev!

Jan Kollár.

Ecce dolor! — Zélene ravníne,
Nad ravnínami strmé goré;
Kamorkóli zlato solnce síne,
Vse živí, cvetě, — le narod gíne
Pod breménom tujčeve peté!

Kjé so časi, ko za dom svoj svéti
Dédje naši tod so líli kri?
Ko drhtél pred njimi je v trepéti
Prej sovrag, a zdaj gospod nam kléti?
Kjé so? — Bili so in prošli! —

Kje so ure, ko v ljubézni véni
Ljubil tod Slovénko je Slovén?
Ko odmévali so v hlad večérni
Glasi iz junaških prs stotérni? —
Bo li v véke molčal spév jeklén? —

Vse molčí. — Za goro solnce tóne,
Némo s polja vrača se tlačan
Kaj brezupno duh mi slabi klóne? —
Nel! — Razdrobil bóde sužne spóne,
Prost bo spét naš tožni Korotán! —

Kjé nočí so, ko v gozdovih štrnih,
Mej vejévjem svetih nam drevés
Dim se dvígal v kolobarjih mírnih
V počesčénje bítij nedozírnih
K jasnemu oboku je nebés? —

Vse minolo, kakor péna míne,
Kadar se valovi umiré
Ecce dolor! — Kamor solnce síne,
Vse živí, cvetě, — le narod gíne
Pod breménom tujčeve peté!

Svojih dédov gróbe razoráva
V svoji zemlji tláčení moj ród! —
Kjé je slavnih prédcev naših slava?
Kam izgínola so svéta prava,
Ki nekdam so carovála tod? — —

Fr. Gestrin.

Iz naše vasi.

Spisal Janko Podgorec.

I.

iva in prijazna je naša vas. Izmej košatega vejevja ovojnih dreves viré bele stene vaških hiš. V njihovi sredini dviguje se z bakrom kriti zvonik župne cerkve, ozirajoč se na vse vetrove kakor skrben pastir mej pasočo se drobnico. Na zapadni strani opirajo se posamezne hiše na vzhodje zel-

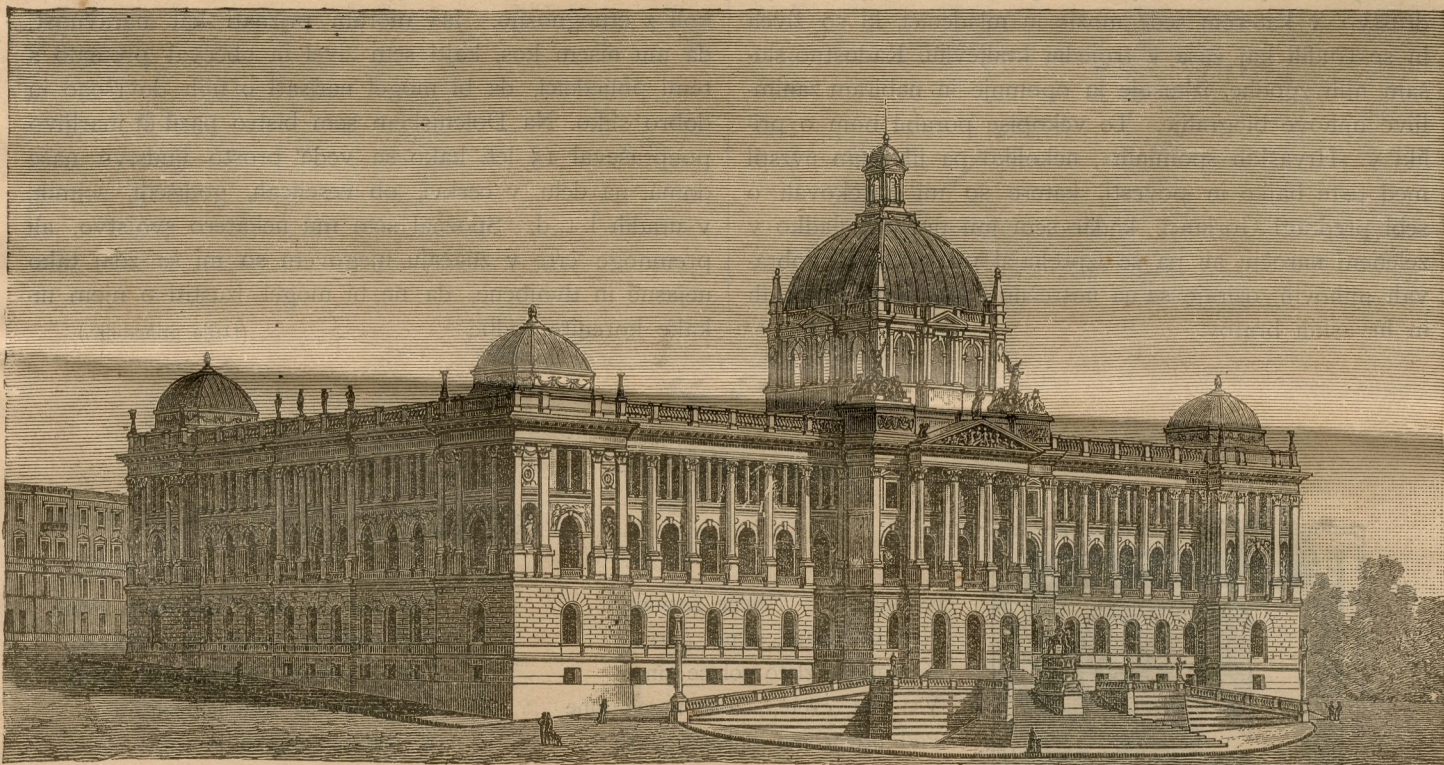
enega gorovja, na vzhodu pa se prostira plodovito polje, katerega konci dotikajo se pritlikavega protja ob peščenem nabrežju šumeče Save.

Tu in tam zazreš na stenah opresne omete, predstavljajoče prizore iz svete zgodovine, katere je večša

peti in Dragarjeva Mica često trdi, da gre Jaka gotovo gorak v nebesa, ko bi tako lepo molil, kakor poje.

Ker Kobalov Jaka reprezentuje vaško mladino moškega spola, tedaj mu pristojí čast, da si malo bolje ogledamo kraj njegovega rojstva in njega samega.

Kraj razprskane kolovozne poti, ki pelje mimo belo pobeljenega župnega dvorca, stoji v vzhodju zelenega gozdíča Kobalova kočá. Revna kočá je to. Redka zastarela slama, pretkana z mahovjem in drugim zelenjem krije trhleno in preperélo strehino ogrodje, ki že na več krajih moli šibka rebra navpik. In dimnik — na kar naš kmet zelo gleda — ta še letnice nima, da bi se znalo, kedaj ga je večša roka prilepila na hišni krov. A bolje je vender nekaj nego nič; kajti pred kratkim časom še

Novi češki muzej v Pragi.

roka potujočega »umetnika« narisala na belo steno. Najčesče naletiš na sv. Florijana, čegar golida je še enkrat večja nego goreča vas. No, to je itak znano, da je perspektiva tej vrsti umetnikov Ahilova peta. Naš kmet je pobožna duša in ne gleda na dovršeno sliko, temveč časti v njej onega, katerega slika predočuje.

Za hladnih poletnih večerov zbirajo se fantje na mostičku sredi vasi in zapojejo, da radostna pesem odmeva po mirni vasi. Tu in tam se potihoma odpre okence, da sliši zvedava glavica vaške devojke, če tudi njen ljubimec nocoj poje. Oj vsaka pozna svojega takoj pri prvih glasovih in če je njen ljubček navzočen, tedaj bdi v pozno noč, dok je neizprosljivi zaspanec ne položi na belo počivališče. Da so fantje v naši vasi res dobri pevci, to vedó tudi sosedne fare. Starosta temu zboru je že veliko let Kobalov Jaka. Najbolje zná on »naprej«

vijugal se je dim iz Kobalove kočé, kadar in kakor je hotel. Ko so pa oče župan Jaki jako ostro povedali, da mora kočá oskrbeti zidan dimnik, hotel je Jaka pokazati, kaj mu je vse možno storiti. Čez noč stal je bel dimnik na strehi. Oče župan in drugi vaški veljaki so menili, da je Jaka gotovo blizu dvesto opek porabil. Vender pa ta dimnik s sezidanim ni imel drugega sličnega nego apno na zvananjih straneh in namesto skladov opek bile so štiri široke deske. — Na severnem kraju kočé nagnila se je streha zelo, kakor da bi se bila naveličala dolgočasnega posla. Ometi na borovih tramovih jeli so se usipavati in slak se uspenja po skladnici štorov, ki se dvigajo do malih oken. Po dvoru brska jata perutnine in iz neke lesene hišice sredi dvora stoječe sili skozi razpoke par zvedavih rilcev, katerih posestniki neprenehoma godrnjajo.

V tej koči tekla je nekdanja zibka Kobalovega Jaka. — Sedaj se je že zelo postaral in nosi se še vedno po stari šegi. Jirhaste hlače opletajo mu še vedno suha stegna, širokokrajni kastorec pokriva mu še vedno precej debelo kuštravo glavo, baržunast telovnik z odgrnjenimi — a nekdanji svitlimi gumbi — objema mu še široka pleča in slednjič, česar tudi ne smemo pozabiti, — dasi je bilo temu le o velikih slovesnostih tako — utika še vedno svoji nepri-

merno veliki nogi v škornje z zavihali. To bi samo na sebi ne bilo nič čudnega, a če pristavimo, da je tako zvana modernost imela velik

rekajo in v mladini naše je vso to obleko podedoval po svojem očetu; in če si jo je res — česar pa za gotovo ne vemo — omislil s svojimi trdo prisluženimi vci, jvender temu že tako da skoraj res ne bilo.

olka, mati Jakova, oltim licem, z drobki se je radi oseljal malemu nosu, o hiši pripada — ma je plela, okodo mraka, kajti domače rečeno obeno poljsko je »prezatrejevali,

Glavna točka njegovega drveljega, ali bolje rečeno, nočnega uzporeda bila je: o dedovanje po vasi, če so na »mostiču« le oni fantje, ki so »krst« plačali, ali so se

Večer na Savi.

ki niso »krsta« plačani. To je že nekolikokrat pokazal dejanjski, o čemer vé natančnejše podatke pristojno sodno oblastvo. Saj kot starosta vaških fantov moral je strogo disciplino uvesti mej svoje podanike. Seveda se je ravnal po izreku: »smoter opravičuje vsako sredstvo.« Za nasledke tega načela brigal se ni veliko.

Zraven tega površno opisanega junaka bila je v v naši vasi še druga oseba, ki je tudi zelo obračala na sé pozornost. To je bil cerkovnik Matevžek, star sovražnik Jakov. Kaj je bilo uzrok njijni mržnji? Cherchez la femme. Preden si bolj ogledamo Eridino jabelko mej Jakom in Matevžkom, moramo prej cerkovnika predstaviti cenjenim čitateljem.

Ona koščena, srednja postava, s kratko ostrizanimi lasmi in z velikimi na stran stoječimi ušesi, ki je pri božji službi najraje dremalcem drezala tako drzno s puščico pod nos, ki je tako ponosno nažigala in ugaševala sveče v župni cerkvi, bil je Matevžek, cerkovnik Matevžek. Dolžnosti svojega zelo uzvišenega stanú ispolnjeval je veselo. Seveda zjutraj ob 3. ali 4. uri ni hodil danú zvoniti.

ga je pestila ta ga je zelo rado trgalo po ušesih je običnega zvonjenja. Vas tedaj moralo se i dil vselej pripeti in le tačas, če je bilo trdili, da jih. Kedar vanje ali taka sedmina.

Pri župljanih bil je v čišli ne je to redkokedaj nosti v zadevah, tičočih se njegovega pomočjo ženitov radi tega, ker se je znal vsem jako prikupiti. Vab so ga zelo radi na ženitovanja, sedmine in druge slične slavnosti, kjer se mu je nudila prilika na troškove drugih napolniti si precej prožni želodec. Poredneži so trdili, da se je v tej stroki kazal vedno junaka, ki se ne boji popraviti par piščancev tja, kjer je jok — ali če hočete kruljenje — in škripanje z zobmi. Kedar pa se ga je nekoliko nalezel, tedaj je bil v svojem elementu. V tem slučaju govoril je toliko in tako, da pazno poslušajoči možaki niso vedeli, ali je prišel nadenj goreč jezik ali ne. S svojo zgovornostjo pridobil jih je tako na svojo stran, da so dejali, da bi ga prihodnjč volili županom — ko bi le umel pisati. Gorčev Janez, ki je bil tačas veliki ministrant — kot tak imel je tudi časih pristop k sličnim slovesnostim — pravil je drugo jutro: »Matevžek je sinoči zopet otrobe vezal.«

Tačas bila je pri Podoljščaku, zelo imovite naše vasi, za hišino šestindvajsetletna devojka, klicali z imenom Mina. Vaščani so često mej tihoma ugibali, čemu ima stari Podoljščak ta hišino. A pustimo to, ker je itak znano, da delajo iz muh — no saj veste kaj. Mina bi močne, zdrave in polne postave. Ob nedel položila na ponosno glavo vrhom dol belo pečo s smelim grebenom, on Precéj mladeničev za ženitev z velikim veseljem; a snubil nihče. Kar

Pred par leti je imel Jaka oblažujoče upanje, da bode vender čez nekaj časa »kaj«. A ko mu je začel ta Matevžek v zelje hoditi, ko je vedno bolj pogostoma zahajal brez važnega posla k Podoljščaku in mu o teh prilikah ponujal tobaka, pravil, kedó se ženi, koga so včeraj krstili in katerega mrliča je zadnjč ogledal — tedaj je hotel Jaka zvedeti, kaj Mina misli o Matevžkovih pohodih.

Bil je diven, poleten večer, katerega krasota in čarobnost vidi in čuti se le v tihi zagorski vasi. Jaka jo krene ta večer k Podoljščaku. Mina sedi za kolovratom in slabotna luč osvetljuje čedno urejeno sobo. Stari Podoljščak bil je v kašči in pregledaval polne predele. Seveda Jaka ta večer ni imel nič posebnega opraviti pri Podoljščaku, a z Mino je imel resno besedo govoriti.

»Mina,« nagovori jo Jaka po kratkem, običnem pozdravu, »kako urno ti poteka nit izpod rok. Ko bi ti bila v naši hiši, ves večer bi te gledal in ne hodil bi na »mostiček«, in nasre se tako iz srca, da ga »bilo selje vider«.

»Misliš?!« dé Mi poluglasno in pogleda. Kar nakrat oblije svečana resnoba Jakov obraz. Popravlja si z roko nekaj za vratom, potegne dvakrat po čelu in odpre usta, da bi izgovoril, kar mu leži na srcu, a beseda za mu prav prav na koncu jezika. To je vražje! Treba kaj poskusiti. Hitro pregleda vse v duhu, kaj bi moral tudi isem dosti star za ženite živela. Ljudje pravijo, da sem len. drugače. Po leti pomagal bi kositi nanosil bi drv za zimo, če tudi ne iz gorela bi ravno tako. Za kljunače in raztržil bi toliko, da bi se pošteno oble za smolo in kar bi še zaslužil po novanje. In če nama dobri Bog . . . e dosti je.« Obriše si kajti potil se je v te iz samskega v bla po d

in . . . s kratka za me ni,« in ne da bi voščil »lahko noč«, odide urno skozi vrata.

Prišedši na cesto, ozira se proti zvezdovitemu nebesnemu svodu, mrmrajč: »Jaka, prehitro si delal. Zameril si se jej. E, ni še vse izgubljeno. Podoljščak jo pegovori, saj vé, da boljšega mlatiča in kosca ni, nego sem jaz, Kobalov Jaka. Jutri potrkam pri starcu. Morda le pojde.«

Stari Podoljščak bil je res naklonjen Jaku, ker je slednji bil ob sleherni snj in mlačvi na kul Podoljščaku. Da je bil Jaka pri iskati je izvora v Mini. Cjim uplivom na Jakoda bi hotel venje me, Jakob A prav v tem kar je Jaku oduzelo z obožavano devo. Nekarala se je poravnati na stopa kazen za pet.

Pred mesecem mačem vrtu nekaj sadnih drevesčaku v prodaj. Mož je zadovol kupi drevesca, da jih zasadi na svojo Jaku čez dva dni očitala vest, da je cepljenje nizek denar prepustil bogatino Podoljščaku. Še isto noč spravi se torej na Podoljščakov vrt, izkoplje že zasajena drevesca in jih prihodnje jutro prodá županu za par desetice draže. Bodoči teden gre Jaka pogledat v hrib, kaj počnó polhi gori v Šubeljevih večletnih bukvah. O tej priliki sreča ga Podoljščak in mu tarnja, da mu je hudobna roka izkopala in odnesla ona drevesca. Poprosi ga, če mu more novih donesti. Jaka pritrđi, da mu hoče ustreči, kolikor mu je možno. Kaj je potem Jaka naredil kot poznat muhast človek — kakor rekajo v naši vasi — je lahko umevno: ona županu prodana drevesca izkoplje prihodnjo noč in jih zopet prodá Podoljščaku za staro ceno. »Tako,« misli si Jaka po tem junaškem činu, »zdaj sem jih dosti drago prodal. Saj nihče nič ne vé o tem.« V kratkem času zasledita župan in Podoljščak to lokavost in ne vesta, ali bi se smejala ali jezila. Ker je pa bila jeza močnejša nego smeh, nakopal si je Jaka njijno črno sovraštvo. S tem potrgale so se zadnje niti, na katerih je še viselo Jakovo upanje, »da bode kedaj kaj.«

Neko popoldne pred dnevom popolnega poraza Jakove snubitve sedi Matevžek v zakristiji in prav zelo zamišljen čita iz neke svete knjige. Popoludansko solnce sipa zlate trakove skozi omreženo okno in sveta tišina vlada po tihi zakristiji. Le sedaj ter sedaj čuješ globok uzdiš iz cerkovnikovih prsi. Dolga črna senca velike omare uspenja se tajinstveno po vlažnem tlaku. Zvunaj pa obletava cerkev jata drobnih ptic, veselo krožečih in žgolečih tako, da se Matevžek parkratov nevoljno ozre in pogleduje skozi okno, češ, kaj me motite.

Dolgo dolgo časa je čital in premišljeval, slednjič se sklone rekoč: »oh, sveti Pavel, lepo, nepopisno lepo pišeš ti o sv. zakonu. Zakonsko življenje imeti mora res nekaj angelskega v sebi.« Odprè predel pri veliki omari

in položi vanj knjigo, iz katere je srkal uzvišenost o sv. zakonu. Pri kropilnem kamenju se zopet ustavi, izražajoč poluglasno kipeče občutke svojega srca: »Čutim, bridko čutim, da človeku ni dobro samemu biti. Če pomislim, da bi šla Mina . . . pst!« . . . in ozira se krog in krog, če ga kedo ne posluša, a ko nikogar ne vidi, nadaljuje: »da bi šla Mina tudi včasih »dan zvonit« namesto mene, da bom pošteno obedoval, da bi o večjih slovesnostih oltarje še lepše lahko okrasil in da o kaj bi bilo potem, česar sedaj ni.« Srčna zadovoljnost in trdo upanje zrcali se mu po zastarelem obrazu in vedno govori poluglasno sam s saboj. Sedaj ter sedaj zaziba se mu sladak smeh uvelih ustnicah in polaga si dolgi kazalec k ušesu, to govoreč: »Morda kaj pride . . . ej seveda . . . a . . . kaj bi ne . . . ha, ha, to bo lepo!«

končavši nejasne besede jasnega jedra v svojem oru zaprè z velikim ključem zakristijska vrata proti ponosno stopajoč proti krčmarju Blodniku. če jutro korakata dve praznično oblečeni osebi »proti Podoljščakovi hiši. Solnce že stoji kipečimi vrhovi kamniških planin in obliva enilom bele cerkvice po hladovitih brdih. na tankih biljkah lesketajo se v tisočernih svetnim nebom plavajo lahke bele meglice, nčnim žarom. V svežem zraku pa ziblje se zgoleč škj, spuščajoč se k zelenim tlom.

»Blodnik«, izgovori na levi korakajoča oseba Matevžkova, »ti boš govoril. Saj veš, kaj se spodobi pri tako važni priložnosti. Tebi Podoljščak gotovo vse verjame in če udarimo v rokó: ženitovanje praznovali bomo pri tebi.« »Že dobro, nič se ne boj,« odvrne Blodnik, ko ravno stopita skozi Podoljščakova vežna vrata. V tem trenutju prikoraka Podoljščak iz hleva v vežo, pušèč iz male pipice in z rokama na hrbtu sklenjenima. Ostrmel, kaj praznično oblečena znanca hočeta pri njem v delavniškem jutru, hoče ravno uprašati, kam sta namenjena, kar mu zgovorni Blodnik zaprè govorico se svojim na pamet naučenim govorom:

»Oče Podoljščak, Bog vam daj dobro jutro. Kakor ste gotovo že slišali od učenih ljudi, je več žensk na svetu nego moških in vender mora moški ženske iskati. Prav iz tega uzroka — Matevžek malo zakašlja — pripeljal sem k vam tega vrednega moža, ki ga vsa župnija pozna kot poštenega, modrega in pametnega. Če še niste uganili, kaj mislim, povém vam brez okoliščin: dajte Mino Matevžku za ženo.«

»Aha!« oddahne se Podoljščak in pogleda Matevžka sè smehom, ki vzbuja mnogo upanja v snubčevih prsih.

»Ti se ženiš, Matevžek,« uprašuje Minin gospodar in pogleduje osivele lase, ki tako izdajalski gledajo izpod širokokrajnega Matevžkovega kastorca. »Jaz sem bil tudi oženjen, a ona je umrla in zdaj sem sam. Mina mi nado-mešča pokojnico in je res prav pridna gospodinja. Nerad se ločim od nje. Vender ne ugovarjam tej združitvi, če je ona zadovoljna. Za balo že nekaj primaknem.«

»Pojdimo v sobo, da se pri čaši vina bolj na tanko zmenimo o tej zadevi. Mine ni doma. Nesla je zajuterk na polje, a gotovo pride skoro.« (Konec prihodnjic.)

Kot list zvenèl . . .

Glasán je svet, kjer pot gré tvoja,
 Todà, kakó li ti mirán
 Potuješ, sivi mož, sred boja,
 Kakó mirán, kakó hladán!
 Oh, kaj ne bi? Med sé ne kliče
 Te več tá mladi, živi svet;
 Vrstniške svoje kot mrliče
 Že objokúješ mnogo let . . .

In čas, ki zdaj krog tebe véje,
 Drugačen rod kot prej rodi;
 Tá novi rod te ne uméje
 In njega ne uméješ ti . . .

Pokôpan rod! Ti sam na sveti,
 Ti sam, neznan in vender znan!
 Kakó pač mora to boleti . . .
 Ti sam, in rod tvoj pokopán!
 Ne rod samó! Njega uzôri,
 Svetinj njegovih stó in sto —
 O dej, ubogi me . . .
 Kakó skelí in . . .

Ne vara me . . .
 S katerim . . .
 Ti sam . . .
 Trpiš . . .

Le ti . . .
 Tako . . .
 Žive . . .
 In . . .

O blag spomín na mlada leta,
 Ki časih kot po noči žar
 Pokaže čúda ti nešteta,
 Pokaže dôbe tvoje čar!
 Globôko v verni duši svoji
 Tá čar ti hraniš kot zaklad!
 Tam cvet v sreči in pokoji
 Svetiá, nekdanja ti pomlad!

življenja v njej premnoge
 je povsod,
 so sape . . .
 rod!

Anton Funtek.

Človeštvo ena bude naj družina,
 Rešitelj svetu bude naj Slovan!
 J. Stritar.

Resni so časi, v katerih živimo: tesko se borimo posamezniki, tesko narodi in države. Gine ljubka prostornost — celó pri otrokih vidimo je menj, kakor bi si želeli — zamenjajo navadno ali prerano dozorela resnost ali prezrelo lažumje brez onega mladostnega ognja, katero raduje in ogorača ter celó za zmote lahko dobiva — oproščenje. Za zmote? Kaj nismo že izbrisali iz svojega moralnega slovarja to in podobne besede; mi, ki tako rano, rano izvedamo, da je najbolje — življenje »po prirodi«, katero razumemo, če je tudi ne gledamo in ne opazujemo resno; mi, ki tako zadovoljni spoznavamo, da smo si enaki — vsaj v slabostih? —

A mladi smo: pač še le v prvem cvetu mladostnega prebujenja.

Malo je bilo zavednih mož pri borni zibelki našega preporoda; ali u neti so bili za svoj narod z gorečnostjo prve ljubezni. Tedaj je vrelo in kipelo v Evropi: najplemenitejše človekoljubje je hotelo raztrgati teške verige, v katere so bili narodi ukovani, da so mogli privilegovanci živeti v vsakem razkošju sebi in napredku na kvar. Ali ko so se te verige trgale, silno so izpodrivale človekoljubje razne strasti: popolnoma zmagati ga pa vender niso mogle.

Celó k nam je zasijal žarek prebujenja: naš pesnik je oduševljen klical Ilirijo, da ustane — iz dolgega, dolgega spanja. In uzbudili smo se. Rasla je ljubezen za narod in njegov jezik, raslo domorodno prosvetno delo sploh, širilo si svoje okrožje bolj in bolj — bodi si v duševnem ali gmotnem napredku. »Modrice« niso več omolknile, dale so nam celo pesnika, ki je zasijal ubogemu malemu narodu kakor svitlo solnce, prebujal je dalje mogočno z drugimi oduševljenimi domoljubi vred tako, da je ta narod pozdravil 1848. l. z mladostno ponosnim kli-

cem, da smo Slovenci en narod, da se hočemo zjediniti in tako stopiti v veliko slovansko kolo. —

Ali narodi niso bili zreli, da si ohranijo svobodo: tudi slovenski valovi so se morali poleči, kulturno delo moralo se je omejiti in boriti se za svoj obstoj in za obstoj naroda. Ponemčevalna gnila povodenj razlila se je z novo silo: Slovanstvu se je dopuščalo — ne življenje, mari le životarjenje, ki je imelo po trdni volji mogočnikov jedini namen, da nam ublaži — umiranje. Ali neumorno delovanje domoljubov vodilo nas je vender srečno v tej mračni dobi tako, da Slovenci smemo celo reči, da v obče od 1848—61. l. nismo oslabei, mari smo si poglobili in utrdili svoj napredek ter novo ustavno dobo pozdravili izkušenejši in pojačani.

Ne smemo pa nikoli pozabiti, da ta napredek ni samo naša zasluga, da je mari napredujoče Slovanstvo v obče budilo in jačalo nas že od početka našega prebujenja. Brež njega bila bi celo sedaj naša borba pač breznadejna: slovanska zavest nas srči in jača, ona nam je kažipot, ona nam povečava veselje v sreči in nas tolaži v nesreči. Grešilo se je tudi v njeno ime in se greši posebno, če se z imenom slovanskega rodoljubja prikriva le pusto besedičenje, ki je tem glasneje, čim bolj je puhlo. Dà, celo toliko smo že napredovali, da je domoljubje bilo večkrat precej koristno sredstvo za — osebno spekulacijo. —

Ustavno življenje je brez dvojbe razvezalo mnogo moči, razširilo je narodno in politično zavest, budilo in utrjevalo v širjih krogih zanimanje za gospodarsko stanje, širilo je v obče krog naših zadač. Ono nam daje priliko, da si vadimo samoupravne sposobnosti in kažemo sploh, koliko smo vredni. Tu je mislečemu človeku pač jasno, da smo si v počasnem napredovanju mnogo krivi tudi

sami. Posebno se ne moremo hvaliti z uztrajnostjo v borbi za spoznano dobro stvar, kakeršna je n. pr. narodna disciplina: za njo je ravno ustavno življenje teška izkušnja, ko se časi borimo veliko bolj za osebe nego za stvar, ali v strankarski zaslepljenosti pretiravamo in izgublamo čut skupnosti.

Morda bi se moglo celo reči, da je absolutizem delal bolj premišljeno in oni površnosti dajal menj prostora, ki je nasledek slabo disciplinovanega uma in srca, ter je kriva, da se kraj glasno kričeče puste reklame prave kulturne zadače ne opazajo lahko, da se

urno talmizlato ter kakor p...
da se v tem nez...
os... osamezniku č...
brez katerim je zdrav...

Na srečo se...
zadnjih desetletjih p...
stjo, da vsak v svojem...
Književnost si je počas...
in globoko, sicer ne naglo, ah...
kar nas mora tem bolj veseliti,
borba z našimi slabostmi, z...
prijatelji narodnega napredovanja L...
žavna ter nam samo za obram...
postotek sil, tako živo potrebnih za napred...

Seznanje, da Slovenci na svoji zemlji nismo, ne smemo in nečemo biti ponižni hlapci, raste, raste tudi spoštovanje samih sebe, pada pa brezmiselno malikovanje pred tujo kulturo — bodi si nemško ali italijansko — malikovanje, ki je jemalo mnogim Slovencem narod in čut za domovino.

Vse naše delovanje ima od prebujenja sem vedno domoljubni značaj: vsi naši zaslužni možje so tudi

domoljubi. To je nam tako naravno, da si za naš narod zaslužnega moža brez te lastnosti še misliti ne moremo lahko. Seveda je ravno zato tudi čisto naravno, da je naše razvitje omejeno na naš narod, da torej širjemu svetu ni namenjeno. Če je pa Preširnov genij, ki je vendar tudi naš, uzbudil pozornost ne samo v slovanskem svetu, pozdravljamo radostno tudi to kot merilo pesnikove velikosti.

Skromni so naši uspehi na kulturnem polju, pa vendar smemo, mislim, reči, da za dolžnostjo nismo ravno zaostali — daleč zadaj. V omejenem krogu vrši se naše narodno delo, in sicer tako, da se do sedaj v obče še ne ločimo od svojega naroda, kakor se to dogaja, da si inteligencija tudi malega naroda v ozkosrčni slavičnosti prevaja vez s svojim narodom, in potem seveda nima čuta. Tudi govori rada o narodu, ali misli le sebe, ali inteligencije tudi narod — ne mara.

Našega leposlovja po 1848. l. nastali absolutizem podpiral. Ustavna doba mu je sicer prijazna, vendar se razvijajoče se strankarstvo ne škodi — pre- pa se je razvijalo stalno, četudi počasi. n. pr. Cegnar, Jenko, Levstik, potem tudi i, kažejo nam lepo napredujočo književnost. Janežič v svojem »Glasniku« ustrajno in ajraje mlajše pisatelje. Ali »Glasnik« še tematično določenega programa, kakor goto mnogi Slovenci — želeli. Jurčič nastopa tu in si že s prvotni pridobiva občno priznanje, nastopa pa tudi mož, ki je s svojo odločno individuvalnostjo stopil velik korak naprej na potu našega razvitja ter kot pesnik, pripovedovalec in kritik naše literarno življenje bolj oživil in ozmislil nego kdo drug pred njim.

Ta mož je Josip Stritar.

(Dalje prihodnjič.)

Naše slike.

Današnja številka prinaša razven Jos. Stritarja še dve sliki: »Novi češki muzej v Pragi« in »Večer na Savi.«

Večer na Savi je delo mladega hrvaškega in slovečega slikarja g. Nikole Mašiča. Slika sama govori o sebi, tako da nam ni potreba pojasnjevat je še posebe; mi opozarjamo čestito čitateljstvo naše za danes le na to, da smo s to sliko začeli prinašati slike Mašičeve in da jih bomo prinesli še več, da tako se-

znamo Slovence z najglasovitejšim slikarjem bratskega nam naroda hrvaškega. Mašičevih slik tedaj ne bomo opisavali zdaj posebe, ker mislimo čestitemu čitateljstvu podati o priliki životopis in sliko Nikole Mašiča. V tem životopisu bode nam risal naš sotrudnik pravo življenje umetnikovo namreč — njegove slike; poudaril nam bode najlepša dela njegova, t. j. predočil nam bode umetnika Nikolo Mašiča v njegovih slikah.

Pogled po slovanskem svetu.

Slovenske dežele.

Petindvajsetletnica praškega »Sokola«. — Letos slavi praški »Sokol« petindvajsetletnico svojega obstoja in ž njim vred slavi vse Sokolstvo spomin svojega četrstoletnega obstoja. V ta namen bode tedaj v sesokolski shod v zlati Pragi meseca junija 1887. leta. Praški od-

bor je že razposlal vabila vsem slovanskim sokolskim društvom, od katerih so se že odzvali Hrvati in Poljaki, da celo Čehi iz Amerike prileté čez ocejan v Prago, a da se bodo te slavnosti udeležili tudi slovenski Sokoli, to se umeje samo ob sebi. Na tem vsesokolskem shodu

bodo se pogovorili bratje sokoli o uzajemnih potrebah in željah svojih, združili se bodo še tesneje in utrdili še krepkeje svoje sokolsko pobratimstvo, kajti Sokolom je plemeniti namen, kakor se poudarja v vabilu, braniti na vso moč in s svojim življenjem misel slovansko. V to ime torej na zopetno bratovsko svidenje v zlati materi Pragi!

»Podporno društvo slovenskih dijakov na Dunaju.«
Znani slovenski domoljub na Dunaju, gospod Jakob Kruljač, podaril je 20 goldinarjev akademickemu društvu »Sloveniji« ter s tem položil temelj ustanovnemu fondu za rečeno podporno društvo. Vrhu tega daje g. Kruljač vsakemu slovenskemu dijaku, prišedšemu na Dunaj, prvih osem dni stanovanje in hrano. G. Kruljač je gostilničar na Dunaju in je že pomogel mnogim dijakom. Čast torej rojaku in človekoljubu, ki toli plemenito skrbi za svoje rojake. — O ti priliki naj omenimo, da so si lani Hrvati iz Dalmacije osnovali jednako podporno društvo na Dunaju, da jim ne bi treba bilo iskati podpore drugod, kjer bi morali biti odvisni od ljudi, kateri niso bili v namene, protivne in škodljive hrvaški narodnosti.

Društvo »Narodni dom« v Ljubljani
občni zbor dne 19. decembra pr. l. Iz letne poročnice omeniti nam je, da imetek društva iznaša že četrto leto. Da se je ta za naše razmere res ugodni uspeh. V tako kratkem času — v dobi petih let — je ustanovilo najprvo naše občinstvo, katero je spoznalo za najvažnost tega društva, potem pa marljivo delovalo in valno delovanje odborovo. Nadejamo se, da bo društvo kljubu premnogim ostalim narodnostim v prihodnosti bodoče še hitreje napredovalo in da bo v kratkem času kamo onega dne, ko bode ljudstvo slovensko iz vseh sedaj še ločenih pokrajin vrelo v Ljubljano, da se udeleži slavnosti polaganja temeljnega kamena.

KNJIŽEVNOST.

»Popotnikov koledar za slovenske učitelje, 1887, s popolnim šematizmom šolskih oblastnij, učiteljišč, ljudskih šol in učiteljskega osebja po Južno-Stirskem, Kranjskem, Primorskem in slovenskem delu Koroškega po stanju v začetku šolskega leta 1886/7. Sestavil in založil Miha J. Nerat, nadučitelj in Popotnikov urednik v Mariboru. Maribor. Tisek tiskarne sv. Cirila.«. Cena 1.20, za poštino 5 nov. več. — Že naslov nam kaže, kako

praktično je sestavljen rečeni koledar, ki je vsega priporočila vreden in ki je tudi prvi te vrste v Slovincih. Dobro bode došel gospodom učiteljem in vsem, ki imajo opraviti z njimi in s šolskimi oblastvi. Gosp. M. Neratu smo zahvalni za ne mali trud, ki ga je imel pri sestavljanju, in le želimo, da nas drugo leto razveseli spet s svojim koledarjem.

— Knjige »Matiče Slovenske« za l. 1886.:

1. »Letopis Matice Slovenske za leto 1886. Uredil Fr. Levce. Založila in na svetlo dala Matica Slovenska. V Ljubljani. Natisnila »Narodna Tiskarna« 1886. 8°. 202 str. — Vsebina: 1. Josip Apih: Židovstvo;

2. Slovenske narodne vraže in prazne vere; 3. Slovenski imeni pri starih Slovincih;

4. Ivan Tomšič: Bibliografija; 5. Letopis »Matiče Slovenske«.

6. Povest. Poljski spisal Josip Podgoriški. V Ljubljani. Tiskala »Katoliška« 1886. 8°, 283 str.

7. Povest. Poljski spisal Josip Podgoriški. V Ljubljani. Tiskala »Katoliška« 1886. 8°, 283 str.

8. Povest. Poljski spisal Josip Podgoriški. V Ljubljani. Tiskala »Katoliška« 1886. 8°, 283 str.

9. Povest. Poljski spisal Josip Podgoriški. V Ljubljani. Tiskala »Katoliška« 1886. 8°, 283 str.

10. Povest. Poljski spisal Josip Podgoriški. V Ljubljani. Tiskala »Katoliška« 1886. 8°, 283 str.

11. Povest. Poljski spisal Josip Podgoriški. V Ljubljani. Tiskala »Katoliška« 1886. 8°, 283 str.

12. Povest. Poljski spisal Josip Podgoriški. V Ljubljani. Tiskala »Katoliška« 1886. 8°, 283 str.

Ostali slovanski svet.

Dr. Frana Račkega, katerega je »Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti« v Zagrebu izbrala za novo triletno dobo jednoglasno za svojega predsednika, cesar ni potrdil v tem dostojanstvu. — Dr. Fran Rački je svetovnoznani učenjak, iskren hrvaški rodoljub in najboljši prijatelj vladike Strossmayerja, čegar rodoljubna požrtvovalnost je dala hrvaškemu narodu akademijo. Predsedoval je dr. Rački »Jugoslavenskoj akademiji« od njege ustanovljenja. — — —

Na Mitrov dan 1887 bode baš sto let, kar se je porodil Vuk Stefanović Karadžić v kraju jadranskem, v selu Tršiću, ko so še tamo gospodovali Turki. Aleksander Sandić, znani pisatelj srbski, napisal je v »Stražilovu«, izhajajočem listu v Novem Sadu, jako krasen članek o tem veleznamenitem danu. Sandić poziva srbski narod, da ta dan slovesno proslavi, in priporoča, naj se Vukove kosti prenese z Dunaja v Beli Grad in naj se zajedno z Dositejevimi v jednom kovčegu polože v stolno cerkev, poleg kneza Miloša in mučenika sina mu Mahaila.

Pogled na srbskohrvaško književnost. — »Rado ide Srbin u vojnike«, po znani melodiji sestavil dr. Jovan

Paču. Kod braće Popovića u Novom Sadu. 1887. Cena 70 nov.

»La mission du peuple Serbe dans la question d'Orient. Consideration sur le passé et sur l'avenir de pays balkaniques. Par Stojan Bochkovich, ancien ministre de l'instruction publique et des cultes en Serbie, ancien président de la société savante de Serbie et. Deuxième édition. Bruxelles. Gustave Magolez libraire-éditeur. — Vienne, Gerold et Cie. — Paris. Félix Alcan et Cie. Boulevard Sain-Germain 108. — 1886.

To delo v francoskem jeziku (Zadača srbskega naroda v istočnem pitanju) bode zanimalo vse Jugoslovane. Izhajalo je dalje časa v mednarodnem časniku »Revue Internationale«, ki ga izdajeta v Firenci italijanska književnika Angelo de Gubernatis in conte Fantoni; po želji prijateljev svojih priobčil ga je sedaj Stojan Bošković v posebni knjigi.

Poslanec belgijski v Srbiji in član belgijske akademije Emile de Borchgrave napisal je v listu te akademije svoje delo: »Car Stepan Dušan in balkanski poluotok v XIV. veku«, katero je preloženo na srbski

jezik. V tem delu pravi tudi Borchgrave, da srbski narod ne poznaje višjih idejalov, ampak da pazi samo na svojo sebično korist. Torej da so Srbi sami sebičnjaki.

Na to sta še dva pisatelja, Gabriel Charmes in Emil de Laveleye, pisala v »Revue des deux mondes«, v katerem listu hvalita okupacijo Bosne in Hercegovine in povečujeta upravo v rečenih deželah.

Stojan Bošković pa pobija v svojem delu Francoze. Dokazuje najprvo, kako junaški so se borili Srbi za svobodo in kako junaški so umirali za višje idejale... Larmartin je, pred strašnim spomenikom srbskega junaka Singjelića, kateri so mu isti Turki postavili, rekel: »Narod, kateri v svoji zgodovini more pokazati takovih spomenikov, ne sme zdvojiti o svoji bodočnosti.« Nadalje še brani Stojan Bošković istočno kulturo in zametava zapadno, katero priporoča Srbom Laveleye.

»Omer Čelebija.« Ta roman Miličevićev, ki smo ga naznanili lansko leto, izšel je izpod tiska in mi ga moremo priporočiti vsem prijateljem srbske lepe knjige.

V Belem Gradu prišla je na svetlo zbirka pripovedek, I., v kateri so naslednje pripovedke: 1. Idejalista od ... Bojezena, prevajalca Sv. M. Jakšić; 2. Gospodsko ...

Ta akademija bode pod zaščito kralja Srbije. Imela bode četiri razrede: prirodoslovni, filozofjski, društven in umetniški, rednih udov pa 25, od katerih jih sme biti 8 izven Srbije; razven teh udov sme imeti akademija 50 dopisnih udov. Redni udje dobivali bodo za svoje študije 1500 dinarov na leto. Književna dela bodo se razglašala v »Glasu kralj. srp. akademije« in v »Spomeniku«. Predsednika akademiji imenuje kralj pokrovitelj na tri leta; člane pa si voli akademija sama. Glavni tajnik je uradnik; vrhu tega ima vsak razred svojega tajnika. Izbrani član čita na svečani skupčini, katera bode vselej 22. februarja, svojo razpravo ali pa razstavlja svoje umetniško delo. Prve akademike bode imenoval kralj; akademija dobode zemljišče v Belem Gradu, katero je knez Mihajlo poklonil za prosveto, takisto knjižnico in vse zbirke »Srpskog učenog društva«.

Plevenski spomenik. — V spomin bojov, ki so se bili vršili okolo plevenskih nasipov, imel se je v Plevni postaviti spomenik. Inicijativo so dali častniški zbori onih vojnih oddelkov, ki so se udeleževali bojov pred Plevno. Za spomenik nabralo se je bilo v kratkem času mnogo denarjev in ker je bolgarska vlada odstopila za to prostora, naročil se je spomenik po načrtu ... Servuda v moskovski tovarni bratov Brom ... 1887. imelo je biti delo dogotovljeno in ... na to pripeljalo na Bolgarsko. — Se ... Bolgarskem pa so na odločujoče kroge ... spomenik ne bode postavil v Plevni, ... avskoj ploščadé«.

mnogokrat nazori o predmetih, o katerih bi ne bilo nikake težave sporazumeti se, po raznih listih čisto različni. Shod zastopnikov vseh slovenskih časnikov mogel bi prav lahko odstraniti ta nedostatek. Priporočamo to misel, da jo izvedo oni, katerih se tiče.

Kalendár Ustřední Matice školské. — Pod tem naslovom izdaje vsako leto češko društvo gorenjega imena svoj koledar. Ker se koledarja speča vedno po nekolikokrat deset tisoč izvodov, ima društvo od njegove založbe izdaten dobiček. Kako pa je češko občinstvo tudi probujeno in uneto za dobro stvar, dokaz je to, da se je koledarja »Ustředni maticé« za leto 1887. razpečalo že toliko, da se je za božične praznike moral prirediti tretji natis.

Novojorški Čehi poslali so »Ustředni matici« za božično darilo 460 goldinarjev. Požrtvovalni češki rodoljubi onstran atlantskega ocejana pišo, da bodo tudi nadalje podpirali preimenitni ta narodni zavod z denarnimi doneski. — Naj bi te od svoje prvotne domovine tako oddaljene češke rodoljube vsaj nekoliko posnemali Slovenci! Sram nas je izpovedati, da naša »Družba sv. Cirila in Metoda« niti iz domovine slovenske do nje nima dobila nikakih dokazov, da bi se je bili tu ali tamo minjali o prelepih božičnih praznikih in o vsega leta. In vendar jo čaka tako ogromna naloga, da jo izvršiti svoj namen.

A. J. Nikitskij, profesor ruskega jezika na ljubljanskem vseučilišču, umrl. — Najboljši dobi svoj

„Konkursowa komedya“, naslov je novi jednodielni burki Adama Asnyka. Kritika jako hvali to delo in se je tudi že potrudila uprava krakovskega gledališča zagotoviti si prednost radi uprizorjenja. Asnyk v tem najnovejšem svojem delcu smeši sedanjo navado med Poljaki pisati le po natečajih in kaže, kako malo poklicani pisatelji se udeležujejo tekmovanja.

Za Raičev spomenik.

V lanskem letniku smo izkazali nabranih 26 gld. 90 nov. Letos nam je poslal gld. 2— nov. Fran Bradaška, ravnatelj gld. 2— nov.

Torej vsega vkupe gld. 28.90 nov.

Kakor smo že omenili, pošiljali bodemo nabrane doneske odboru za Raičev spomenik, in sicer g. o. Hr-tišu, gvardijanu na Ptujem.

Listnica uredništva.

Preč. gosp. J. V. v V.: Kakor vidite, tudi Slovan v novi naslovni sliki nima obleke. Upamo, da se nad tem ne boste izpodtikali, saj se celo po cerkvah nahajajo kipi in brez oblačil. Tako se